

A detailed oil painting of a man's face, focusing on the eye, nose, and mouth. The man has a serious expression, with a dark eye looking slightly to the left. The brushstrokes are visible, giving the skin a textured appearance. The lighting is soft, highlighting the contours of the face.

JAUME CABRÉ
Quan arriba
la penombra

Proa

JAUME CABRÉ

QUAN ARRIBA LA PENOMBRA

Proa

Proa
A Tot Vent

Primera edició: abril del 2017

© 2017 Jaume Cabré

Imatge de coberta: Antonello da Messina - Portrait of a Man - National
Gallery London © M. Carrieri/DEA/Album

Drets exclusius d'aquesta edició:
Raval Edicions SLU, Proa
Av. Diagonal, 662-664
08034 Barcelona
www.proa.cat

ISBN: 978-84-7588-670-1
Dipòsit Legal: B. 5.650-2017
Composició: Víctor Igual, SL
Impressió: Cayfosa

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

ÍNDIX

Els homes no ploren	13
A sou	51
Poldo	59
Buttubatta	67
Pandora	85
Claudi	99
Paradís	115
Nunc dimittis	133
Bala de plata	149
Punt de fuga	161
Les mans de Mauk	219
Teseu	251
L'Ebre	261
<i>Epíleg</i>	275

ELS HOMES NO PLOREN

1

–Papa, no em deixis sol.

–Que no estaràs sol. Mira, mira. Veus quants nens hi ha al pati?

–Jo vull tornar a casa.

–No pot ser.

–Doncs queda't aquí amb mi.

–No diguis bestieses!

–Papa...

–Au, no ploris, cony.

–I la mama?

–Que et dic que no ploris! Recorda-ho sempre: els homes no ploren.

–Papa...

–Et vindré a veure diumenge, d'acord?

–Papa...

–Figa tova. Au, fes-me un petó. Vinga, cony, un petó! Ah, no vols? Doncs aquest diumenge no vindré. Tu t'ho has buscat. I a creure, eh? Que no vull sentir cap queixa pel teu comportament.

Ombres noves, desconegudes, amenaçadores; brogits i remors misteriosos que mai no havia sentit de nit. Estossecs de nens desconeguts. Amb els ulls oberts va fer-se el propòsit de no adormir-se per poder defensar-se de l'atac de qualsevol monstre de les ombres. Fent uns ulls com unes taronges, va envejar un ronc suau que sentia a la vora. Suposava que la nit seria molt llarga. I, sobretot, per què el papa... Com és que... Fins que les ombres es van anar fent més borroses i va gosar dir mama... Què ha passat, mama?

Un bram! L'endemà va ser un ensurt sobtat. Es va adonar que, malgrat la por, s'havia adormit sense defenses contra els monstres. I que ara una veu forta i irada li deia tu, ei, sí, Tu, que et penses que ets el príncep del dormitori tres? Vinga, amunt! I els llençols anaven avall i els nens començaven a caminar de pressa, silenciosos, amb una tovallola i amb un raspall de dents que Tu no tenia i per què el papa no vol que, si podria ser a casa i, No? Com que encara no sabia on eren els lavabos, va optar per seure al llit i arrencar a plorar. Llavors la cara horrorosa d'on sortia aquella veu d'espant se li va posar al seu nivell, a un pam del nas, i va llançar un crit esgarriatós que el va fer tombar-se al llit de pànic. Aquell rostre amb els pòmuls exagerats i les galtes roges feia por. I com que cridava així, encara feia més por. Després vaig saber que es deia Enric però que es feia dir Henricus. Galtavermell, de veu rasposa, era

l'encarregat de despertar la canalla, de vigilar a l'hora del pati que cap nen no saltés per la tanca de punxes i es convertís en una oliva per al vermut, sabeu què és, això, eh?, i també era l'encarregat de reparar les carregoses màquines de rentar la roba i de tenir a punt la maquinària de la calefacció. I era el barber. I ens tocava a la dutxa. I alguna cosa més, segur, perquè sempre el veies caminar per la casa mirant els detalls perquè no li passés res per alt. I després hi havia les cuineres i el pagès de l'hort del darrere. I les monges, que volaven silencioses pels corredors, amb aquelles ales de gavina al cap, i que ens feien classes d'inutilitats diverses, llevat de sor Matilde, que era l'única que ens mirava als ulls i de tant en tant ens pessigava la galta i ens feia somriure. I ensenyava a llegir als que no en sabíem. I, per damunt d'ella, la mare superiora, que tenia una mirada maligna. En Tomàs assegurava que era com la del diable. I a tu per què no et ve a veure ningú?

—No n'has de fer res. M'has entès?

I no m'ho van preguntar mai més. Mama, el papa no ve mai.

—Tomàs.

—Què.

—N'estàs segur?

—De què?

—Que la mirada de la mare superiora és com la del diable.

Tres-cents nens a la casa. Trenta nens al dormitori tres. Tres amics: en Toni, en Ton i en Tomàs; i ell que s'hi va afegir. I no gosava preguntar a ningú per què justament el meu pare no ve mai. Oi que podria venir? A qui ho podria preguntar? I per què no li puc dir a la mare superiora que l'Henricus em toca quan som a la dutxa?

–Perquè t'enviarà a l'infern de pet.

–No m'agrada que l'Henricus em toqui.

–Doncs aguanta't.

–Eh, eh, eh! –va reaccionar Tu després d'uns segons de silenci.

–Què passa ara...

–Que l'infern és per als morts. I jo estic viu!

–Doncs primer et matarà i després t'enviarà a l'infern.

–Ostres.

Papa, un altre diumenge. Però què fas? Encara no has vingut cap diumenge, papa. No has vingut mai. Avui un oncle d'en Ton m'ha fet arribar una bossa de caramels. Els guardaré sota el coixí. Vull que em durin molts anys per si de cas et descuides de venir. Mama...

L'Henricus va agafar-lo per l'orella i el va arrossegar fins al mig del corredor, ai, ai, ai, ai, ai, quin mal, quin mal, quin mal, quin mal! L'orella vermella com un pebrot, i el mal horrorós que no se n'anava.

–Que no saps que no es pot guardar menjar al llit? Eh? Que no ho saps, Tu?

–És que a l'armari me'l roben.

–Estàs dient lladres als teus companys? Això és molt lleig. Molt!

–Doncs un dia...

–Aquí no hi ha ningú que robi i sanseacabó.

–Però és que...

–Qui te'l robaria, vinga, aviam. Dignes noms.

–No ho sé. No sé qui em roba.

–Acuseta!

–És que no ho sé...

Una altra estrebada a l'orella mentre l'Henricus hi acostava la boca i cridava, estrafent-lo, és que no ho sé, és que no ho sé: el cas és parlar malament dels altres. Porta aquests caramels, vinga'n.

Alguns nens reien per sota el nas, perquè és millor estar al bàndol del guanyador, i l'Henricus era guanyador sempre. I per això reien. Jo alguna vegada també ho vaig fer.

–Me'ls ha regalat en... la meva mama.

–La teva mare no et pot portar caramels, desgraciat!

–Que sí!

–Que no! Que és morta!

–No, senyor!

–Que una persona morta no pot regalar caramels, idiota; i encara menys una suïcida, entesos, caracul?

–I fent un gest imperatiu amb la mà:– Dóna'm els caramels, vinga'n!

I l'endemà, encara amb l'orella vermella, com que

era dissabte, a la dutxa, l'Henricus amb el xiulet per apressar els nens, que no s'entretinguessin, fent tornar a l'aigua el que no s'havia esbandit prou i ensabonant algun cap, em va tocar i em va dir si et portes bé no et torçaré mai més l'orella. I em vaig portar sempre bé però no em va tornar els caramels de la mama. I va complir la seva paraula: a partir d'aquell dia em va deixar les orelles tranquil·les però, a canvi, em pegava un bolet sec que feia molt de mal, moltíssim. I les monges volant silencioses per la casa, fins i tot sor Matilde, sense sentir el soroll de les meves llàgrimes per l'Henricus que pega i toca, i com és que el papa no ve mai. I per res del món hauria volgut enfrontar-me amb els ulls diabòlics de la mare superiora. I, amb aquella delicadesa, els meus amics, un dia que estàvem sols, després de pegar-se cops de colze van decidir que fos en Tomàs qui em fes les preguntes que jo temia:

–Com s'ha suïcidat, la teva mare? Eh? Quan? Fa molt? Eh? Per què? Tu l'has vista morta? Penjada? O com? Eh?

I jo vaig arrencar a córrer per un passadís encara desconegut, tapant-me les orelles amb les mans perquè no volia sentir res més i perquè em feia molta vergonya que em veiessin plorar i així vaig descobrir el racó de les calderes, que si no és per una avaria no hi entren ni les rates. I mai més no em van preguntar res sobre la mama.

El que vaig trigar molt a entendre és que de tant en tant l'Henricus ens deia carn de presidi. Algun dels

grans, dels de deu anys o més, es va fer un fart de riure davant la meva innocència i em va explicar que no era carn com la que no ens donaven gairebé mai per menjar sinó que es referia a nosaltres, m'entens, Tu? I jo vaig dir, ah val, d'acord, però no vaig entendre quina mena de bistecs érem nosaltres. Quan tenia tretze anys sí que ho entenia, això, i després he admirat la clarividència d'aquell kapo que ens feia anar ben drets. I les monges voladores ens ensenyaven més inutilitats en un castellà que costava d'entendre, en una aula presidida per Jesús clavat a la creu i les fotos dels dos lladres engominats i d'uniforme, un a cada costat.

2

La primera vegada que vam planejar matar l'Henricus va ser quan tots quatre havíem llegit i rellegit els tebeos de l'Enmascarado i del Capitán Trueno que circulaven d'amagat de les monges. Llavors ja ens escapàvem cap als camps de darrere per la finestra del vidre trencat de la sala de calderes que jo havia descobert. Un dia ens vam reunir rere els pomers de l'hort, més enllà del pou, que ens feia de pantalla si algú des de la casa mirava cap allà. Li havíem seguit els moviments: els dissabtes i els diumenges a la tarda, l'Henricus sortia a gaster-se els calés; algun cop havia anat al ball però sempre en tornava més aviat empipat.

–Això és que no té èxit amb les dones –va dictaminar en Tomàs, que era el més instruït de tots quatre.

–Ah, val –vaig dir, seriós. I els altres també van fer un gest d’entendre perfectament de què anava tot plegat.

–Ha de ser un pla perfecte.

–És clar.

–Sí, però un pla perfecte costa molt de fer.

Després d’una llarga deliberació vam decidir que el que faríem seria reunir-nos a mitjanit i pujar a les golfes, on hi havia les habitacions de l’Henricus i de les cuineres i feineres que no tenien casa on anar.

–I obrim la porta de cop sobte, ens hi abraonem i l’asfixiem amb un coixí.

–Això és aprofitar l’efecte sorpresa –va precisar en Tomàs. I tots quatre ens vam sentir importants per primer cop a la vida.

–I hem d’esborrar rastres.

–Jo, a la paret, hi pintaria la zeta del Zorro.

–És una gran idea: gràcies, Tu. Així, les sospites no seran per a cap de nosaltres sinó per a algú de fora.

–Sí: per al Zorro –va corroborar en Toni, meravellat de la meva astúcia.

I d’aquesta manera anàvem perfeccionant el pla perfecte. Fins a l’últim detall. En Toni va requisar tres ganivets de postres per si la víctima se’ns resistia.

–I si es posa tonto, l’hi tallem.

–Què li hem de tallar? –Tu, encuriosit.

–La tita, home.

–Ah, val. –Silenci respectuós:– Què és, la tita?

–La titola.

–Ah, val.

La nit convinguda vam topar amb un escull que no havíem previst: ens havíem ficat al llit amb els ulls esbatanats, disposats a fer la vetlla, però quan per fi va arribar la mitjanit, tots quatre estàvem profundament adormits. L'endemà vam decidir donar-nos una nova oportunitat i vam creure que el millor era, així que la germana Eugènia apagués el llum i sortís del dormitori tres, aixecar-nos i esperar, drets al costat del llit. Com uns jabatos.

–Eh, Tu! Què fas així, dret?

–Res.

–Que pot tornar la... Que vols que ens renyin, eh?

–Xxt, no cridis. És que tinc una rampa i...

–Si vols crido la germana o l'Henricus.

–No. Ja m'està passant. A dormir, vinga!

–Com vulguis.

I el meu veí de l'esquerra es va tombar, em sembla que una mica ofès. A les fosques vaig veure tres ombres que també tenien rampes i em vaig sentir formant part d'un equip per primera vegada a la vida. Encara no ho sabia del tot però començava a estimar els meus tres amics.

A peu dret, si estàs mort de son, és difícilíssim no adormir-te. Vam ajuntar-nos silenciosament molt abans que sonessin les campanades de la capella i, quasi sense arguments, vam entendre que per al que havíem de fer no calia esperar a mitjanit. Podia ser a

les deu, per exemple. El cas era que l'enemic estigués dormint.

La segona vegada que vam provar de matar-lo ja ens en vam sortir. Però en aquesta primera encara érem massa tendres i la nostra ingenuïtat ho espatllava tot. A les deu tocases pujàvem l'escala principal, arrambats a la paret, amb una por tan immensa al cos que el cor em sortia per la boca. Vam arribar al tercer pis i a les fosques vam decidir per majoria que la tercera porta era la de l'habitació de l'Henricus. És que a les fosques tot era molt diferent i de seguida dubtaves de tot.

–Segurs?

–Ssí. Oi?

En aquell moment vam sentir un soroll i tots quatre ens vam convertir en un estampat de la paret. La porta de l'altra banda del corredor, quan es va obrir, va vomitar una taca de llum que va pintar el terra, i la figura de l'Henricus va projectar la seva ombra mentre en sortia i es cordava el cinturó i treia la llengua d'una manera rara mirant cap a dins. Ell mateix va tancar la porta, que va fer retornar la foscor, i avançà pel corredor a les fosques fins a la tercera porta, la que nosaltres sotjàvem. Hi va entrar silenciosament i a les fosques i va passar el pany amb clau. No ens havia descobert perquè encara érem uns dibuixos a la paret.

–Va: obrim i l'ofeguem.

–No, que està despert. Haurem d'esperar una hora.

–Ostres, una hora!

–I a més s’ha tancat amb clau.

–Segur?

De seguida es va sentir una fressa molt propera i la porta de l’habitació de l’Henricus es va obrir; només un llum dèbil el retallava de la foscor ambiental.

–Què cony...

Mai no he baixat una escala tan de pressa i a les fosques com aquella nit. Vam arribar al dormitori tres en cosa de segons. No sé per quina raó l’Henricus no es va posar a cridar ni a avisar les monges, però sí que va baixar i va entrar al dormitori a les fosques i es va passejar per allà una bona estona i de tant en tant mirava un nen adormit per decidir si dormia o què. Terrible. Però vam sobreviure. I l’Henricus, també. I entre tots vam deixar que arribés l’estiu.

3

–Toni.

–Sí.

–Per què en Tomàs diu sempre que li hem de tallar la tita?

–Perquè un dia el va encular.

–Ah, val.

–I diu que, si ho torna a fer, el matarà.

–Abans o després de tallar-li la tita?

Van ser molts anys d’anar creixent i la nostra colla es va consolidar. En Tomàs manava amb la mirada.

I cada dia, Tu adquiria més prestigi perquè anava perdent la por més de pressa que en Ton i en Toni. Van canviar algunes monges i les que se'n van anar volant no ens van ni dir adéu, com si la seva vida no tingués res a veure amb la nostra realitat. L'Henricus s'anava fent gran i en principi s'ho pensava dues vegades abans de ficar-se amb nosaltres, que ja teníem un tímid borriçol al llavi i galls incontrolats a la veu. A l'Henricus li interessava més el tema dutxes amb els més petits. I la colla anàvem fent. En Ton, en Toni i en Tomàs, el que ho sabia tot. I jo que, tot i que sempre venia d'Arbeca, notava que m'agradava anar perdent la por. Vaig aprendre moltes coses: en Ton em va ensenyar a pensar en l'endemà. En Toni, a dir el que pensava. I en Tomàs m'ho va dir tot sobre el sexe, que als tretze anys era l'única cosa important de debò. I encara ningú no m'havia explicat per què s'havia suïcidat la meva mare. La primera cosa que diria al papa quan vingués seria papa, per què es va suïcidar la mama. Però com que no venia... De fet, no sabia ni si era viu; potser també s'havia suïcidat. I també vaig enfrontar-me amb els ulls diabòlics de la mare superiora tres vegades, totes tres per bestieses relacionades amb l'Henricus, com si fos el nostre únic enemic. Segurament el tenien allà perquè es convertís en l'enemic oficial i deixés a les monges volar en pau. Ens vam adonar que l'Henricus tenia debilitat pels nens rossos, però el nostre codi moral ens impedia parlar-ne amb les monges i encara menys amb la família, els que en

tenien. Fins que un dia que un nen rosset de primer any plorava desemparat em vaig decidir sense consultar-ho a ningú i em vaig plantar davant dels ulls diabòlics de la mare superiora, que ja no eren tan diabòlics, i em va rebre amb un què et passa, fill; parla amb tota confiança, i quan em vaig posar a parlar em va tallar en sec i em va preguntar per què difames una persona gran? Eh? Eh? Tu la va mirar als ulls, sense por, i va deixar passar alguns segons. Aquell silenci li va agradar molt. Tu no ho sabia, però estava donant un tomb important a la seva vida. Es va decidir a no respondre la pregunta i, en canvi, fer-ne una altra:

–Difamar és dir mentides?

–Bé... És voler fer mal... i...

–És que és veritat que l'Henricus va encular en Tomàs. Fa dos anys. Per Nadal.

–Aquestes paraulotes no es poden dir, mentider!

–Que li ensenyi el forat del cul i veurà si és mentida. No vull que m'ho faci a mi.

–Malparlat!

–Com ho hem de dir, si no? Eh que m'ho ha preguntat? –En aquells dies, Tu es va adonar que quan tenia un arravatament era imparable.– Eh que m'ha dit digues què et passa, amb tota confiança, fill? Eh? Doncs jo l'he obeïda. L'Henricus ara fa destrosses a les dutxes dels petits, carai, collons! Miri aquell nen de primer que no para de plorar, cony! Carai!

Un bolet sec. Ni s'havia adonat com la superiora s'havia alçat per arribar a la seva galta i havia tornat a

seure, la taula entre tots dos, com la cobra que ataca i es retira. Tu va comptar fins a cinc per calmar-se, tal com li havia ensenyat en Tomàs quan, rere el pou, un noi més gran els va fer aprendre quatre claus de judo per anar per la vida.

–Sor Matilde em creuria.

–Sor Matilde ja no viu aquí.

Tu, malgrat això de comptar fins a cinc, ja criava una paciència curta com la màniga d'una armilla, i començaven a fer-se famosos els seus atacs de geni. Per això aquell dia, quan la mare superiora va repetir que ni paraulotes ni difamar, que no es creia re, re, però re del que li explicava, Tu li va cantar les quaranta posant molt d'èmfasi en les paraules desagradables, bell deixeble d'en Tomàs. Li vaig dir coses terribles per veure si així acabava creient-me. És que, quan tot tant se te'n dóna, perds la por.

Cella de càstig. Tancat a la cella de càstig per un període que determinarem.

–Per què?

–Per malparlat, blasfem, proçaç i mentider.

Va ser la seva transformació. Tu va entrar a la cella de càstig, plena de teranyines fastigoses, sense vessar ni una llàgrima perquè per dins sabia que només era l'inici d'una guerra que l'involucrava. I es van sentir crits i nervis per la casa i ell somreia silenciosament com si fos Burt Lancaster, i això que no n'havia vist ni una pel·lícula. I se sentien moltes corredisses. I un bon dia la veu i els brams de l'Henricus van desaparèixer i

van ser substituïts per un xiulet irritant que Tu va aprendre a odiar des del primer moment. M'ho vaig trobar tot fet quan em van restituir un altre cop al dormitori tres, fet un heroi. Tu ja no va tenir mai més por perquè havia superat amb nota la mirada de la superiora. Per això havia tornat del quarto de les rates amb un somriure de suficiència que va impressionar els companys.

–Com es diu, aquest paio del xiulet? –Sense ni mirar-los, tots tres al seu voltant.

–Ignasi però li diem Ignatius.

–Molt bé. Escolta, Tomàs, què vol dir proçaç?

–No ho sé ben bé. Però deu ser un insult.

–Doncs la mare superiora m'ha insultat. La matem?

Tots quatre van riure. Estaven contents de trobar-se un altre cop junts. Però Tu, després de la travessa heroica del desert, semblava el més alt i valent i en Tomàs començava a resignar-s'hi.

I van passar els dies mentre ens creixien els braços i el cos se'ns omplia de pèl. I Tu va tenir un parell d'engaxades inevitables amb l'Ignatius, que de tant en tant es trobava amb l'Henricus fora de la casa per deixar-se alliçonar; segur que l'Henricus li escalfava el cap contra el bocamoll de Tu. Després d'algunes d'aquestes converses professionals, l'Ignatius va començar a adoptar el costum, calcat del de l'Henricus, de bufar el xiulet a un pam de la cara de Tu, com qui no vol la cosa. I Tu aguantava somrient perquè se sen-

tia per damunt del bé i del mal. Fins que un dia li va respondre, somrient, amb un cop de puny a la boca que li va fer empassar el xiulet, i ara els nens reien perquè Tu era el poder i a Tu li va semblar que tot estava bé si no fos pel si no fos.

De tant en tant arribava l'estiu i molts nens desapareixien algunes setmanes i només ens quedàvem els que no teníem ningú però és que ningú. I jo havia après, creia, a no pensar en el pare ni en la mama ni en ningú encara que la casa estigués més tranquil·la. I van passar uns quants estius.

4

L'Ignatius era qui, després dels filtres corresponents i de voladisses de monges amunt i avall consultant papers, obria la porta enreixada i deia sort als que, amb l'obsequi d'una petita paga a la butxaca, abandonaven la institució per causa de l'edat sense que els reclamés cap familiar. En comptes de dir-li sort, com als tres o quatre que el precedien aquella tarda d'estiu, va remugar i va escopir-li Tu, vés a prendre pel cul. I Tu, que se sentia infinitament poderós amb diners a la butxaca, va acostar el nas al seu nas i li va dir vols que et torni a fer empassar el xiulet, caracul? I va traspasar ben tranquil el reixat de la santa institució que l'havia acollit durant la infantesa i l'adolescència. No li feia ni fred ni calor veure's al carrer amb les mans a

la butxaca i tres adreces de possibles feines. Abans de caminar cap a la parada del tramvia em sembla que vaig sentir el bategar d'ales d'una monja però ni em vaig tombar. Començava una etapa gloriosa i volia que m'inxampés de cara.

Ningú no obria la porta. Potser era millor; però sabia que no tornaria a pujar aquelles escales mai més. Per si de cas, va tornar a prémer el timbre. Feia un brunzit rovellat i ple de pols. Va mirar al voltant, el tram d'escala fosca i silenciosa, amb una finestra amb vidres descolorits i bruts a cada replà. No en recordava res, com si no hi hagués estat mai. Un altre cop va prémer el timbre. Per uns moments es va imaginar dormint al replà fins que arribés, si encara era viu. I va ser llavors quan va sentir unes passes que s'arrossegaven, encara enèrgiques, a l'altre cantó de la porta.

—Qui és? —La veu apagada, quasi desconeguda. Com a resposta, va prémer el timbre un altre cop. Es va sentir fressa de forrellats i cadenes i la porta es va obrir. A dins la llum era trista, i l'home que el contemplava, estranyat, era un desconegut.— Què vols?

Havia estat esperant aquest moment des de feia tant de temps i ara no sabia exactament què dir.

—Hola.

L'home el va mirar amb esforç. Es va treure unes ulleres de la butxaca i se les va posar. El va mirar sense entendre res.

–Sí? –va dir, bufant d'impaciència.

–Em vas dir que vindries cada diumenge a veure'm. En dotze anys han passat molts diumenges.

–Qui ets?

–I cada diumenge jo em deia avui, sí, avui sí que vindrà i em portarà un núvol de sucre.

–Cony, ets en d'allò. Si que has crescut.

–Sí. I pensava avui sí que el papa vindrà i ens farem una foto, com els meus companys. Puc passar?

–Com estàs –va dir l'home sense gota d'interès.

–Cada diumenge esperant que aquell diumenge sí que vindries. Però res. Has estat molt enfeinat, oi?

–Déu n'hi do.

–Puc passar?

–No. Ho tinc tot molt...

–Anem a dinar a la taverna d'aquí a sota. M'han donat cinquanta pessetes.

–Carai, com et malcrien.

–Són perquè busqui feina.

–Ah, així ja...

–Sí.

–T'has fet molt gran.

–I tu has envellit força.

El va mirar esperant que son pare fes el pas.

–Què? –va dir impacient. L'home s'estava com un estaquirot, encara aguantant la porta com si li fes por que li caigués a sobre. Tu va insistir:– Què em proposes que faci, papa?

–Escolta, jo ara estic molt ocupat. Si de cas...

–Què va passar, amb la mama? Per què es va suïcidar?

–Val més no remenar la merda, creu-me.

–Per què es va suïcidar?

L'home va empassar-se saliva i va fer un intent de tancar la porta però Tu ho va impedir amb un gest enèrgic.

–T'has tornat a casar? Tinc germans?

–No és cosa teva, tot això. –Passant la mà com qui esborra una pissarra:– El passat és passat.

Li van venir ganes d'escopir-li als peus. S'havia imaginat tres o quatre reaccions del pare, però aquella era massa cruel i ni li havia passat pel cap. Un home encara amb nervi, amb les ulleres a punt de relliscar-li per la punta del nas, recobert de pols i de la llum miserable d'un pis mal ventilat que feia olor de ranci dient-li el passat és passat..., tot això no ajudava gens. Tu va girar cua sense escopir, sense dir res, sense insultar, guardant-se la ràbia a dintre, barrejada amb dolor. En un pis de més amunt, algú tocava el piano. Quan encara no havia baixat mitja dotzena de graons va sentir com la porta es tancava sense fer gaire soroll, una mica tímidament; però es tancava per sempre. Llavors li va caure una llàgrima no volguda, i això que els homes no ploren.